

Da imamo meščanski učitelji po novi regulaciji za priboljšek samo poldruhi liter vina mesečno, temu ni kriva neorganiziranost, ampak krivo je naše osrednje vodstvo, ki ni imelo ali volje ali moči, da bi bilo preskrbelo pošteno regulacijo plač svojim članom meščanskim učiteljem." Nasprotno tem besedam trdim, da je vodstvo Zaveze storilo v zadevi gmotnega položaja meščanskošolskega učiteljstva svojo dolžnost. Da vodstveni koraki, napor in stremjenja, niso imeli do sedaj v tem pogledu uspeha, ne leži krivda v vodstvu, temveč v naši osrednji vladi v beogradskem narodnem predstavništvu. Vse to je dobro znano tudi tovarišu D. H., vendar je hitel pobrati krepelc in ga zavilitel nad Zavezino upravo, katere član je sam.

Da dela vodstvu krivico, hočem z dejstvi dokazati.

Zavezi ni bilo znano, da se dela v narodnem predstavništvu v Beogradu na spremembi srbskega šolskega zakona z dne 19. aprila 1904 in da se razširi ta veljavnost na vso državo. O tem je ni obvestil ne parlamentarni šolski odsek, ne Učiteljsko združenje. V odseku so pač bili tudi slovenski narodni poslanci vseh treh strank, vidi se pa, da se niso mnogo brigali za načrt, sicer bi gotovo ne bilo v zakonu toliko določil, ki se ne strinjajo z našimi razmerami. Za načrt sva izvedela s tovarišem Ganglom 23. junija l. l., ko sva se mudila tiste dni v Beogradu. V naglici sva ga pregledala in videla, da ima mnogo nedostatkov, med drugimi tudi tega, da ne omenja niti z besedico meščanske šole in ne določa plač meščanskemu učiteljstvu. Da bi se popravilo v načrtu vsaj to, sva posredovala pri referentu, ki je bil ljudski učitelj, pri slovenskih narodnih poslancih, pri demokratični zajednici in potem te pri ministru prosvete g. Ljubi Davidoviču. A bilo je prepozno. Zakonski načrt je bil v odseku sprejet in že na dnevnem redu se je narodnega predstavništva, ki se je vršila dne 25. jun. l. l. Obljubilo se nama je bilo, da se bodo plače meščanskega učiteljstva določile s posebnim zakonom. Tega zakona pa še do danes ni. Vodstvo Zaveze ni pustilo zadeve z vidika. Vlada je bila izdelala načrt pragmatike državnih namoščenecv in ga razposlala meseca novembra uradniškim organizacijam v pre-sojo. V načrtu predložene pragmatike je bilo učiteljstvo izpuščeno, četudi smo v smislu člena 3. sedaj veljavnega šolskega zakona državni uradniki. Zaveza se je zavzela z vso silo za to, da nas uvrste v načrt uradniške pragmatike v kategorijo B. Sestavila je obširno spomenico, kjer je utemeljila opravičene naše zahteve. Odstavek v spomenici glede meščanskega učiteljstva se glasi doslovno:

Pa še drug velik nedostatek ima šolski zakon z dne 23. julija 1919. Ta zakon kakor tudi načrt zakona uradniške pragmatike sta prezrla strokovno in meščanskošolsko učiteljstvo. Niti z besedico ga ne omenjata.

V Sloveniji je sedaj po večjih mestih 18 meščanskih šol. Na teh šolah poučujejo strokovni učitelji, ki morajo napraviti poseben izpit učne usposobljenosti za meščanske šole iz ene izmed teh strokovnih skupin. Strokovnih učiteljev na meščanskošolske šole iz ene izmed treh strokovnih je morala vlada otvoriti letos na učiteljskih v Ljubljani in Mariboru celoletne tečaje za vse tri strokovne skupine za učitelje, ki se pripravljajo za ta strogi izpit. Ker imajo ti strokovni učitelji višjo kvalifikacijo, naj se uvrste za en razred

vsem vsestranska. Ni dovolj le pedagoška in stanovska izobrazba. Ona mora biti vse širša in globlja. Nujen je študij sociologije, politike kot znanosti in nacionalne ekonomije."

"Narodno gospodarsko delo je težišče vsega narodnega dela in vršujeta naj vzajemno mož in žena na podlagi velike ideje socializma."

"Da bo pa narod sprejemljiv za to veliko idejo, je treba intenzivnega prosvetno-kulturnega dela. Kultura mora biti podlaga vsemu političnemu in gospodarskemu delu med narodom. Kulturno delo mora biti zato nepolitiško, ali bolje rečeno — brez strankarskega pečata. Politika namreč nikakor ne sme iskati namena sama v sebi ali morda celo v osebnih koristih, ampak je le del praktičnega kulturnega udejstvovanja... Kakor nas more gospodarsko osvoboditi le socializem, tako nas more političsko le demokratizem, ki uniči vse razredne privilegije..."

Citirane odstavke sem vzela iz programa našega slovenskega učiteljstva, ki slavi z njim svoj kulturni preporod in reprezentira v možu in ženi ona činitelja, ki sta v prvi vrsti poklicana, da peljeta tudi narod k zibelki preporoda ter ga pripravita za svečani dan vstajenja k lepši in svobodni bodočnosti! —

višje od ljudskošolskega učiteljstva, začno naj torej službovati v IX. in napredujejo do najnižje stopnje VI. razreda činovnega razreda. Meščanskošolsko učiteljstvo v Sloveniji pričakuje, da se ugodni njegovi opravičeni zahtevi. — To spomenico je Zavezino vodstvo poslalo ministrskemu predsedstvu, ministrstvu prosvete, ministrstvu financije, ministru g. dr. Lukiniču kot predsedniku komisije za uradniško pragmatiko, ministroma gg. dr. Kramerju in Kristanu in demokratični zajednici v narodnem predstavništvu. S posebno vneto se je zavzel za naše zahteve v odsotnosti g. ministra Kristana, sekretar g. dr. Lotrič, ki je poslal v zadevi zahtev meščanskega učiteljstva vodstvu Zaveze to-le sporočilo: "Glede meščanskošolskega učiteljstva so Vaše pripombe povsem opravičene. To je sprevidel tudi načelnik ministrstva za konstituantu, ki je referent glede predmetne zakonske osnove."

Tik pred odločilno sejo dotične komisije je vodstvo Zaveze še enkrat brzojavnim putem skušalo zainteresirati vse zgoraj navedene merodajne kroge za naše zahteve. Uradniška pragmatika je padla v vodo in z njo tudi zahteve ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva.

Zaveza pa tudi po teh neuspehih ni pustila zadeve v nemar. Z vladnim svetnikom g. dr. Skabernetom sva bila pred božičem l. l. zopet v Beogradu. Posredovala sva v raznih šolskih vprašanjih na ministrstvu za prosveto in ministrstvu za konstituantu, pri g. dr. Palečku. S posebno vneto sva se potegovala in se zavzemala za meščansko učiteljstvo. G. dr. Skaberne je dobil na ministrstvu za prosveto nalog, da sestavi v smislu najne intervencije načrt naredbe, s katero se začasno uredi plače meščanskega učiteljstva da jo odobri ministrski svet. Gospod vladni svetnik je to tudi naredil in poverjeništvu za uk in bogočastje v Sloveniji je predložilo načrt na pristojno mesto. S posebno vlogo se je Zaveza obrnila na ministrstvo za prosveto in ministrsko predsedstvo ter prosila za potrditev dotične naredbe. Toda zaman! Rešitve ni! Vse naše tozadevne vloge leže nerešene v beogradskih ministrstvih.

Pa tudi odslej ne bo mirovala Zaveza. Stori la bo vse, kar je v njeni moči, da se uredi čimprej plače meščanskega učiteljstva. Nikakor ne smemo pustiti, da se spodkoplje temelj meščanski šoli, ki smo jo komaj začeli graditi.

Toliko se mi je zdelo potrebno pojasniti in zavrniti napade na vodstvo Zaveze, ki tako radi in v zadnjih časih pogosto prihajajo z bregov deroče Drave.

VINKO MODRINJAK:

Izpit učne usposobljenosti in napredovanje učiteljev bivših vojakov.

Izpit učne usposobljenosti je po starem avstrijskem zakonu od leta 1886. nekaka ponovitev mature. Predpisi za ta izpit zahtevajo v prvi vrsti poznanje snovi iz raznih predmetov in kot nameček majhen poizkus učne prakse potom polurnega učnega nastopa učitelja kandidata. Učitelj naj dokaže tekom pol ure svojo mojstrstvo pri učnem nastopu, naj se prilagodi učenčevemu izborju, dualnosti v ca. 30 minutah. Nobeden pedagog ne more trditi, da je s svojim polurnim poučevanjem ob priliki učnega nastopa pri polaganju usposobljenostnega izpita dosegel zaželjeni uspeh. Ako bi to res dosegel, bi moral biti nad vse spreten dušeslovec, koji spoznava notranjost učenca v več ali manj navzvenem nosku.

Če smo si že dovolili izjemne olajšave in popust v predizobrazbi učitelja z vojnimi maturami in enomesečnimi tečaji, bi pač bilo pričakovati, da se tudi glede predpisov polaganja izpita učne usposobljenosti ne držimo krčevito zakona zrušene stare avstro-ogrške države.

Ako predlagam, da posnamemo od Glöckelna v Avstrijski republiki že od avgusta 1919 upeljane predpise oziroma reforme na polju izpita učne usposobljenosti, sem uverjen, da se strinja s tem vsa mlajša pedagoška generacija, ki občuti potrebo reformiranja zastarelega zakona.

Zahtevano navajam v glavnem v sledečih točkah: Učni nastop naj tvori središče zahtev, temelj za usni izpit naj bo kolokvij o dovršenem učnem nastopu, ob koji priliki naj kandidat dokaže obvladanje metodične snovi, nova stremjenja na polju vzgoje v in izven šole. Sposobnostni izpit naj bo praktičnega značaja. Za pismeni izpit se pa zahteva samo naloga iz vzgoje in ukoslovja in iz specialne metodike.

Avstrijsko naučno ministrstvo je že meseca oktobra 1919 dovolilo učiteljem

bivšim vojakom položitev sposobnostnega izpita z 8 mesečno prakso, ter s tem pripomoglo k materijelni odpomoči prizadetih.

Naše ministrstvo je sicer v zakonu "O izpremembah in izpolnitvah zakona o narodnih šolah z dne 19. aprila 1914" od meseca julija 1919 zagotavljalo v členu 29, da se ukrene vse potrebno glede učiteljev vojakov kasneje, da isti radi zakasnitve položanja izpita učne usposobljenosti ne bodo prikrajšani, toda ta obljuba se niti po preteku enega leta ni izpolnila. Vsi učitelji-vojaki so radi neizpolnitve te obljube občutno oškodovani, ker nima učitelj-vojak brez izpita učne usposobljenosti, ako ima v času, ko stopi zakon v veljavo, manj kot 5 let učiteljske službe, pravice do periodičnih poviškov.

Nujno potrebno je, da se popravi učiteljem-vojakom storjena škoda, da se jih ne zapostavlja učiteljem-nevojakom in da se preustroji predpisi za izpit učne usposobljenosti.

ALBIN SPREITZ:

Organizacija mišlj-nja.

Povod tem skromnim vrstam mi daje načelo: »Skujno naše organizacije tesneje, ne zgolj na zunan, temveč prav posebno na znotraj!« Le idejno soglasje učiteljskih bataljonov rodi radost in požrtvovalnost vseh do šolskega in organizatoričnega dela! Na videz smo homogeno, dejansko pa heterogeno telo. —

V naših vrstah deluje agilno le vedno ena skupina. Druga stoji ob strani, ne rečem, da iz duševne ali telesne nezmožnosti, temveč iz premalega interesa. Čaka, kaj se sklene in se po tem ravna iz discipline. Tretja skup. žrtvuje svoje agilne duševne in telesne sile agitacijam raznolikih političnih strank, ki si načeloma tako nasprotujejo kakor nekda Pavel in Savel.

To učiteljstvo ne more harmonirati že iz navedenih vzrokov.

Kje ostaja bratstvo, ki nas veže po stanu in menim več ali manj tudi po pokolenju in gmočnih razmerah? —

Saj smo učitelji z malimi izjemami proletarci idealisti do smrti! Delavske strokovne organizacije po celim svetu stremijo za tem, da se tudi politično združijo v eni stranki. To je danes splošno geslo in splošno stremljenje ne samo pri duševnih delavcih, trgovskem ter industrijskem stanu. Pa mi učitelji? Živimo kot dvoživke več ali manj.

Plitve idealistične vode nam ohlajajo interes do velikih političnih grupacij, ki si snujejo v svetu, da udarijo nekoč z vulkaničnimi učinki, ali nas tirajo v razne stranke, da zgubivamo smisel do bratstva, ki nas veže po stanu in idejah vzgojitelja. Jugoslovanski učitelj bratje in jugoslov. učiteljice sestre, razpravljajmo o vseh perečih, časovnih svetovnih kulturnih, verskih, vzgojnih in gospodarskih naziranjih! Modus se pač najde, bodisi v društvih ali izven njih, v naših glasilih, to je stvar večinskih sklepov, in videli bode, da se najdemo! — Večinski sklepji po demokratičnem principu bodo naša strniena falanga in manifestacija na zunan!

Manj priučeni plitvi idealistični fraz. več korajže, več razumevanja za socialni sestav in poimovanje družbe in — handeronski homo nove jugoslovanske dobe! —

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer je ob lepi udeležbi zborovalo 18. marca t. l. pri Kapeli.

Tov. K. Pertl, domači nadučitelj, pozdravi zbrano učiteljstvo in starega prijatelja učiteljstva, g. inženirja Lupša. V iskrenih besedah se spominja pred kratkim umrlega tov. S. Cvahteja, ki je bil ponos in dika našega društva. Istotako se spominja v toplih besedah nekdanje naše tovarišice Terezije dr. Zmavčeve roj. Petovar, bivše učiteljice pri Kapeli. Dnevni red zbrano učiteljstvo predružači v toliko, da se predavanje g. inženirja Lupša postavi na prvo mesto.

I. Gospod predavatelj nas je v več kot dve uri trajajočem nad vse zanimivem govoru uvedel v Siam in nas temeljito seznanil s tamkajšnjimi razmerami.

Najprej nam je opisal glavno mesto Bangkok z njegovimi umetnimi stavbami, nato centralni Siam, način pridelovanja riža, življeje in promet na vodi, krasoto lotos-cvetlic, šege in navade prebivalstva, zgodovinski pomen mesta Ajutija itd. Potem je prešel na opis severnega Siama s tamkajšnjimi pragozdi. Zelo zanimivo nam je predložil, kako reke plavijo o poudnji

velikanske množine „tik“-lesa iz pragozdov v nižave. Opisal nam je nadalje državni ustroj, šol. razmere, narodno zavednost siamskega prebivalstva in blagostanje v gospodarskem oziru. H koncu je še podal natančno zgodovinsko sliko cele države. Prinesel je s seboj tudi veliko število raznih slik in fotografij, ki so zelo jasno ponazorovale njegovo nad vse zanimivo predavanje. Burno odobravanje, ki je sledilo predavanju, je bil najboljši dokaz, kako dober utis in veliko zanimanje je isto doseglo pri navzočih. Tov. predsednik se je g. inženirju v lepih besedah zahvalil za nad vse krasen užitek.

II. Tov. Koprivc nam je nato kratko in temeljito poročal o nerazdeljenem dopoldanskem pouku. O vprašanju so zbrani živahno debatirali. Končno sprejmejo sledeče predloge:

1. Nerazdeljen pouk naj se začasno za poskušnjo uvede samo na takih šolah, kjer za to prosi kr. š. sveti. 2. Na šolah pa, kjer se ta pouk ne upelje, naj se uvedejo vročinske počitnice. 3. Večina učitelje za letne počitnice. Tov. predsednik se predavatelju zahvali za jedrnat poročilo. III. Na Ganglov poziv v 10. šte. »Uč. Tov.« se sklene plačevati mesečno članarino 10 K. Predlagalo se je tudi, da naj pristopijo učitelji in šole kot člani k »Zgodovinskemu društvu za Sl. St.« v Mariboru. IV. Sklenilo se je, da se Zavezi pošljejo sledeči predlogi: 1. Namesto doseganega Uradnega lista deželne vlade za Slovenijo naj se izdaja za šolstvo poseben Uradni list. 2. Šolska naznanila naj se delijo polletno. Tretji red zunanje oblike pismenih izdelkov naj se namesto doseganega »malo lična« spremeni v »zadostno«, ker je isti tudi pri vedenju, marljivosti in pri napredku pozitivnem ne pa negativnem. 4. Odpravi naj se krivica, ki se godi učiteljem roč. del na nesistemizir. mestih glede plače. Sprejel se je tudi predlog tov. pevovodja, da se vsako zborovanje začne in konča s pesmijo. Prihodnje zborovanje hode meseca maja pri Sv. Juriju ob Ščavnici. Predavatelj naj pravčasno naznanijo svoje teme tov. predsedniku. Berta Menhart.

+ Z občnega zbora »Društva slov. učiteljev v Ljubljani« se nam poroča sledeče:

1. Društvo se udeleži učit. kongresa v Beogradu po svojih delegacijah. Zahtevajmo pa pri okr. učit. društvi, da tudi Zaveza določi primerno število učitelje-zastopnic za ta kongres. Sploh se priporoča učiteljem živahnejše delo v okr. učit. društvi, da se omeje očitki o stanovski nezavednosti in da bodo učiteljice enakopravne z moškimi kolegi tudi v delu.

2. Letna članarina se zviša na 6 K nadplačila so dobrodošla. Povišani prispevki se porabijo v prvi vrsti za izdajo »Let. poročila«.

3. Določijo se anketa 10tih učiteljic, ki bodo premetrile od »Zaveze« popravljeni »Načrt šol. zakona« in stavile svoje izpreminjevalne predloge.

4. Ostro se je obsojalo nastopanje ravnateljev Brinarja in Serajnika iz Celja ki sta k »Načrtu šol. zakona« glede dekl. meščanskih šol poslala sledeče izpreminjevalne predloge:

a) Na dekl. meščanskih šolah mora biti ravnatelj in še 1 učitelj moški, in sicer zaradi vzdržavanja discipline in zastopanja v javnosti (!)

b) Učiteljice meščanskih šol naj jemajo starostne doklade le do 20. služb. leta, ker imajo — po njunem mnenju — učiteljice enake plače z učitelji le na ljud. šolah.

Vse navzoče učiteljice so dvignile oster protest proti takemu nazadnjaškemu naziranj. Zahtevajo vodstvo in pouk na dekl. šolah za-se.

Tozadevno vlogo je odposlalo društvo že mes. januarja t. l. na Viš. šolski svet.

5. Šol. list po večini ne ugaja. Učiteljice naj si beležijo svoje izkušnje glede šol. lista in naj svoje ocene prinašajo na dnevni red okr. učit. društev in dom. konferenc. Šol. list je podlaga novim čitankam. Če odstranimo iz njega ono, kar ne ugaja mladini, bodo s tem rešene tudi čitanke.

6. Učit. Waschte predlaga, da bi učiteljstvo in vsa naša javnost z mladinsko organizacijo kaj ukrenila proti npravnemu propadanju naše mladine. Določijo se prvi tozadevni sestaneke na torek 6. apr. t. l.

7. Učit. Sodnik pozivlja učiteljice, da prispevajo k učit. konviktu. Namerava se baje ustanoviti menza za učit. otroke. — Dalje predlaga, naj bi se pri usposobljenosti, izpitu za meščan. šole privzela trigonometrija tudi v izpitu snov za učiteljice, da se nam ne bodo očitale olajšave pri izpitu. Tudi se s trigonometrijo le olajša študiranje fizike.